

Modtaget via elektronisk post. Der tages forbehold for evt. fejl

Europaudvalget (2. samling)
(Alm. del - bilag 1117)
forskningsministerråd
(Offentligt)

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg

og deres stedfortrædere

Bilag	Journalnummer	Kontor	
1	400.C.2-0	EU-sekr.	19. september 2002

Med henblik på møde i Folketingets Europaudvalg den 27. september 2002 – dagsordenspunkt rådsmøde (konkurrenceevne) den 30. september 2002 – vedlægges Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udviklings notat om de punkter, der forventes optaget på dagsordenen (forskningsdelen).

Samlenotat til Folketingets Europaudvalg med henblik på møde i Rådet Konkurrenceevne (indre marked, industri, forskning) den 30. september 2002

Forskningsdelen

1. Gennemførelse af sjette rammeprogram for forskning (EF og Euratom) (2002-2006)

KOM(2002) 43 endelig udgave

- *Vedtagelse af særprogrammerne:*

= Rådets beslutning om vedtagelse af et særprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration: "Integration og styrkelse af Det Europæiske Forskningsrum".

= Rådets beslutning om vedtagelse af et særprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration: "Strukturering af Det Europæiske Forskningsrum".

= Rådets beslutning om vedtagelse af et særprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration, som ved hjælp af direkte aktioner skal gennemføres af Det Fælles Forskningscenter.

= Rådets beslutning om vedtagelse af et særprogram (Euratom) for forskning og uddannelse på området kerneenergi.

= Rådets beslutning om vedtagelse af et særprogram for forskning og uddannelse, som gennemføres af Det Fælles Forskningscenter ved hjælp af direkte aktioner for Det Europæiske Atomenergifællesskab.

Resumé:

Kommissionens ændrede forslag, KOM(2002) 43 endelig, omfatter forslag til Rådets beslutning om følgende fem særprogrammer:

- 1. Integration og styrkelse af det europæiske forskningsrum (2002-2006). 2001/0122 (CNS)*
- 2. Strukturering af det europæiske forskningsrum (2002-2006). 2001/0123 (CNS)*

3. Særprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration, som ved hjælp af direkte aktioner skal gennemføres af Det Fælles Forskningscenter (2002-2006). 2001/0124 (CNS)

4. Særprogram (Euratom) for forskning og uddannelse på området kerneenergi (2002-2006). 2001/0125 (CNS)

5. Særprogram 2002-2006 for forskning og uddannelse, som gennemføres af Det Fælles Forskningscenter ved hjælp af direkte aktioner for Det Europæiske Atomenergifællesskab. 2001/0126 (CNS)

De fem særprogrammer indeholder en udmøntning af indholdet af sjette rammeprogram, som blev vedtaget den 3. juni 2002. Særprogrammerne omtaler retningslinierne for programmernes gennemførelse, herunder programkomiteernes opgaver. Der findes desuden en beskrivelse af de forskningsområder, der kan støttes inden for det enkelte program samt et budget med fordeling af de midler, der er til rådighed for de enkelte delområder, som programmet omfatter. Endelig findes en beskrivelse af de instrumenter, der vil blive benyttet ved gennemførelsen af programmet, som vil blive gennemført af konsortier med deltagere fra medlemslandene og de lande, der er associeret rammeprogrammet.

Særprogrammerne danner udgangspunkt for udarbejdelsen af de årlige arbejdsprogrammer, der udgør grundlaget for indkaldelse af forslag til konkrete forskningsaktiviteter.

Aktiviteterne ved Fællesskabets egen forskningsinstitution, Det Fælles Forskningscenter, er omtalt i særskilte forslag, som præsenteres efter samme overordnede principper, som de øvrige særprogrammer.

1. Baggrund

Forskningssamarbejdet i EU er organiseret primært gennem de såkaldte rammeprogrammer. Man er nu nået til det sjette i rækken. Selve rammeprogrammet indeholder budget og en overordnet beskrivelse af de udvalgte forskningsområder samt antal særprogrammer og endelig den måde samarbejdet skal gennemføres på. Særprogrammerne skal vedtages som selvstændige beslutninger. Desuden skal der vedtages en forordning, som beskriver de regler, der skal gælde for gennemførelsen af særprogrammerne.

Det er dette kompleks af beslutninger, Kommissionen indledte ved den 21. februar 2001 at fremsætte forslag til **rammeprogram** for forskning og teknologisk udvikling 2002-2006 (EF og Euratom). Forslaget blev forelagt for Europaudvalget den 22. juni 2001 til orientering og den 7. december 2001 med henblik på forhandlingsoplæg. Europaudvalget har modtaget samlenotat (FSKF0047) af 30. november 2001 i forbindelse med møde i Rådet (forskning) den 10. december 2001.

Førstebehandlingen af rammeprogrammet i Europa-Parlamentet afsluttedes den 14. november 2001 og på Rådsmødet den 10. december 2001 opnåedes politisk enighed om en fælles holdning, hvor en stor del af parlamentets ændringsforslag var indarbejdet. Rådets fælles holdning blev efterfølgende vedtaget den 28. januar 2002.

Med henblik på at fremskynde beslutningsprocessen - og dermed sikre at programmet kan komme i gang fra januar 2003 - var der tætte interinstitutionelle kontakter mellem råd, parlament og kommission i forbindelse med Europa-Parlamentets andenbehandling af rammeprogrammet. Ved sin afstemning den 15. maj 2002 kunne parlamentet derfor vedtage 34 ændringsforslag i overensstemmelse med det kompromis, der blev resultatet af disse kontakter. Kompromiset indebar bl.a. små budgetjusteringer indenfor den samlede ramme. Ligeledes indgik det i kompromiset, at en række stillede ændringsforslag helt eller delvis skulle indarbejdes i særprogramteksterne, herunder præcisering af hvilke biovidenskabelige forskningsaktiviteter, som ikke vil kunne finansieres under forskningsprogrammerne.

Rådet vedtog 6. rammeprogram (EF og Euratom) den 3. juni 2002. Med vedtagelsen af teksterne godkendte Rådet de ændringer af EF-rammeprogrammet, som Europa-Parlamentet foretog under andenbehandlingen. Selve Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om EF-rammeprogrammet er dateret den 27. juni 2002.

Forslag til **særprogrammer** til gennemførelse af rammeprogram (EF og Euratom) blev fremsat af Kommissionen 30. maj 2001. Forslaget er en udmøntning af det teknisk/videnskabelige indhold i forslaget til rammeprogram.

I lyset af Rådets fælles holdning ændrede Kommissionen på en række punkter sit forslag til særprogrammer. Det ændrede forslag blev fremlagt af Kommissionen den 30. januar 2002 og forelagt Europaudvalget den 8. marts 2002 til orientering forud for Rådsmøde (forskning) den 11. marts 2002.

For så vidt angår særprogrammer 2002-2006 (EF), træffer Rådet afgørelse i henhold til Traktaten om oprettelsen af Det Europæiske Fællesskab art. 166 (kvalificeret flertal).

For så vidt angår særprogrammer 2002-2006 (Euratom), træffer Rådet afgørelse i henhold til Traktaten om Det Europæiske Atomenergifællesskab, særlig artikel 7, hvorefter afgørelsen træffes i énstemmighed. Grundlaget er i øvrigt Euratom-traktatens artikel 8 (om et fælles Atomforskningscenter).

Hvad endelig angår forslag til forordning om deltagelsesregler blev Kommissionens forslag forelagt til orientering for Europaudvalget den 8. marts 2002 forud for Rådsmøde (forskning) den 11. marts 2002 og der tilgik udvalget et samlenotat (FSKF0050) af 27. februar 2002. Sagen blev forelagt Europaudvalget den 14.

juni 2002 med henblik på forhandlingsoplæg forud for møde i Rådet (telekommunikation) den 18. juni 2002. Der tilgik udvalget et samlenotat (FSKT0107) af 6. juni 2002.

2. Forslagets indhold

Særprogrammerne er en udmøntning af Rammeprogrammet 2002-2006, hvis hovedformål er at bidrage til realiseringen af det europæiske forskningsrum og som hviler på følgende tre grundprincipper:

- De udvalgte forskningsområder skal *koncentreres* til et begrænset antal områder af strategisk betydning for Europa ud fra overvejelser om, hvor fælles EU-forskning kan tilføre aktiviteterne den største merværdi.
- Rammeprogrammet skal medvirke til at *strukturere* forskningsaktiviteter på alle niveauer i Europa gennem tættere forbindelser mellem nationale, regionale og europæiske initiativer.
- Støtte- og forvaltningsprocedurer skal *forenkles* ud fra erfaringerne fra 5. Rammeprogram. Det foreslås gennemført ved ændrede støtteprocedurer og decentraliserede forvaltningsprocedurer.

Særprogrammerne skal endvidere omfatte en række tværgående aktiviteter såsom forskeruddannelse og mobilitet, fremme af internationalt samarbejde og inddragelsen af tredjelande, inddragelsen af kvinder i forskningen samt små og mellemstore virksomheders deltagelse.

Det foreslås, at rammeprogrammet iværksættes gennem fem særprogrammer.

Under EF-rammeprogrammet foreslås tre særprogrammer:

- Første særprogram: Integration og styrkelse af det europæiske forskningsrum (2002-2006). 2001/0122 (CNS). Særprogrammet skal sammenfatte de to blokke i rammeprogrammet: "Integration af forskningen" og "Styrkelse af grundlaget for det europæiske forskningsrum",
- Andet særprogram: Strukturering af det europæiske forskningsrum (2002-2006). 2001/0123 (CNS).
- Tredje særprogram: Forskning, teknologisk udvikling og demonstration, som ved hjælp af direkte aktioner skal gennemføres af Det Fælles Forskningscenter (2002-2006). 2001/0124 (CNS).

Under Euratom-rammeprogrammet foreslås to særprogrammer:

- Fjerde særprogram: Forskning og uddannelse på området kerneenergi forskningsrum (2002-2006). 2001/0125 (CNS). programmet omfatter forskningsaktiviteter i medlemslandene på områderne nuklear fission og fusion.
- Femte særprogram (2002-2006): Forskning og uddannelse, som gennemføres af Det Fælles Forskningscenter ved hjælp af direkte aktioner for Det Europæiske Atomenergifællesskab. 2001/0126 (CNS).

Kommissionen foreslår en samlet budgetramme på 17,5 mia. EUR (ca. 130 mia. kroner) for perioden 2002-2006 - heraf 16,270 mia. EUR til EF-programmet og 1,230 mia. EUR til Euratom-programmet. En mere detaljeret budgetoversigt er anført nedenfor.

Det ændrede forslag til særprogrammer, som Kommissionen fremlagde den 30. januar 2002, indebærer en række justeringer i forhold til Kommissionens tidligere forslag. Kommissionens justeringer imødekommer i vidt omfang ændringsforslagene fra Europa-Parlamentets førstebehandling af rammeprogrammet samt Rådet fælles holdning til rammeprogrammet.

Af større justeringer kan nævnes:

- I første særprogram er forskningstemaet "Genomforskning og bioteknologi i sundhedens tjeneste" i modsætning til før nu opdelt i to afsnit om henholdsvis avanceret genomforskning og anvendelse heraf på sundhedsområdet og bekæmpelse af de vigtigste sygdomme. De to afsnit har også fået hver deres budgetlinje. Indholdsmæssigt er der f.eks. blot tale om, at f.eks. bekæmpelse af kræft har fået et betydeligt udb ygget afsnit og at diabetes er blevet tilføjet.

- I første særprogram er forskningstemaet "Bæredygtig udvikling, globale miljøændringer og økosystemer opdelt i tre dele for henholdsvis i) bæredygtige energisystemer, ii) bæredygtig overfladetransport og iii) globale miljøændringer og økosystemer, og der er opnået enighed om, at de tre områder får hver sin budgetlinje.
- Beskrivelsen af de nye gennemførelsesinstrumenter (integrerede projekter og ekspertisenetværk) er blevet præciseret. Ligeledes foreslår Kommissionen nu, at man parallelt med de nye instrumenter fortsat anvender de mere klassiske forskningsprojekter ved gennemførelsen af forskningen.
- I Euratom-programmet for "Kerneenergi" er der nu medtaget et nyt udvalgt forskningstema om strålingsbeskyttelse og aktiviteter vedrørende sikkerhed i nukleare anlæg.
- Alle budgetposter er blevet revideret i overensstemmelse med Rådets fælles holdning.

EF-særprogrammer

Første særprogram for Integration og styrkelse af det europæiske forskningsrum

Dette særprogram, som økonomisk set er langt det største, omfatter under overskriften "Koncentration og integration af EF's forskningsindsats" forslag til følgende aktiviteter:

- 7 udvalgte forskningstemaer.
- Specifikke aktiviteter, som dækker et bredere forskningsfelt (dvs. støtte til Fællesskabets politikker, små og mellemstore virksomheders deltagelse samt internationalt samarbejde).

Under overskriften "Styrkelse af grundlaget for det europæiske forskningsrum" foreslås

- Aktiviteter, som skal fremme koordinering af forskningsprogrammer o.l., som gennemføres på nationalt, regionalt eller europæisk plan. Ligeledes foreslås støtte til analyser, benchmarking mv., som kan fremme udviklingen af en sammenhængende forsknings- og innovationspolitik i Europa.

De 7 forskningsområder, som prioriteres:

- *Genomforskning og bioteknologi i sundhedens tjeneste*
. Formålet er bl.a. at forebygge og bekæmpe sygdomme og styrke Europas bioteknologiske industri, særligt på det farmaceutiske område.

Forskningsprioriteter under dette tema er grundviden og basisredskaber inden for funktionel genomforskning, anvendelser af genomforskning og bioteknologi i sundhedens tjeneste, anvendelser inden for medicin og sundhed og bekæmpelse af en række af de vigtigste og mest udbredte sygdomme.

- *Informationssamfundsteknologi*
. Formålet er at udvikle nøgleteknologier i informationssamfundet for at styrke Europas industri og hjælpe befolkningerne i Europa med at drage nytte af udviklingen i det videnbaserede samfund.

Forskningsprioriteter under dette tema er anvendt forskning i teknologi til informationssamfundet, der tager de største samfundsmæssige og økonomiske udfordringer op; infrastruktur til kommunikation og databehandling, komponenter og mikrosystemer samt viden- og grænsefladeteknologi.

- *Nanoteknologi og nanovidenskab, videnbaserede multifunktionelle materialer, nye produktionsprocesser og nyt udstyr*
. Formålet er at hjælpe Europas industri med at drage nytte af frontteknologier til brug for intelligente produkter, tjenester og fremstillingsprocesser.

Under nanoteknologi prioriteres bl.a. langsigtet tværfaglig forskning, nanobioteknologi samt materiale- og komponentfremstilling. Under multifunktionelle materialer prioriteres tilvejebringelse af grundviden, teknologi til fremstilling og omdannelse af nye materialer samt teknik til støtte for materialeudvikling. Under nye produktionsprocesser prioriteres udvikling af fleksible og intelligente fremstillingssystemer, systemforskning og risikostyring samt optimering af industrielle systemers, produkters og tjenesteydelsers livscyklus.

- *Luftfart og rumfart*
. Formålet er at opretholde Europas ledende rolle inden for denne sektor, at forbedre sikkerhedssystemerne og øge miljøbeskyttelsen.

På luftfartsområdet prioriteres forskning med henblik på styrkelse af europæisk luftfartsindustri konkurrenceevne, mindskelse af miljøbelastning som følge af motoremissioner og støj, øget flsikkerhed og øget kapacitet og sikkerhed for lufttransportsystemerne. På rumfartsområdet prioriteres Galileo (udvikling af et europæisk navigationssatellitssystem), GMES (udvikling af satellitbaserede informationstjenester) samt satellitbaseret telekommunikation.

- *Fødevarer- og sikkerhed*

. Formålet er at sikre europæiske borgeres sundhed og velfærd gennem en bedre forståelse af den betydning, som fødevarer og miljøfaktorer har for menneskets sundhed, og at forsyne dem med sikre og sundhedsfremmende fødevarer.

Forskningsprioriteter under dette tema er epidemiologi vedrørende ernæringsbetingede sygdomme og arveanlæg, sundhedsvurderingen af fødevarer (herunder især genmodificerede produkter), "sporbarheds"-processer, metoder til sikrere produktion og sundere fødevarer, dyrefoders indflydelse på fødevarerens sikkerhed samt miljøbetingede helbredsrisici.

- *Bæredygtig udvikling, globale miljøændringer og økosystemer*

. Formålet er at styrke den videnskabelige og teknologiske kapacitet, som er nødvendig for, at Europa kan gennemføre en bæredygtig udvikling og bidrage substantielt til de internationale bestræbelser med henblik på at forstå og kontrollere globale ændringer.

Temaet er opdelt i tre dele. Under overskriften "Bæredygtige energisystemer" er forskningsprioriteterne bl.a. ren energi, energibesparelser samt energieffektivitet, alternative motorbrændstoffer, brændselsceller og vedvarende energiteknologi. Under overskriften "Bæredygtig overfladetransport" prioriteres bl.a. udvikling af miljøvenlige transportsystemer og -midler samt mere effektiv og konkurrencedygtig overfladetransport. Endelig foreslås der under overskriften "Globale miljøændringer og økosystemer" bl.a. gennemført forskning vedrørende klimavirkningerne af drivhusgasemissioner mv, vandets kredsløb, biodiversitet og økosystemer, mekanismer bag ørkendannelse og naturkatastrofer, strategier for bæredygtig arealforvaltning samt globale systemer til observation af klimaændringer.

- *Borgere og styreformer i et videnbaseret samfund*

. Formålet er, primært ved samfundsvidenskabelig forskning, at udvikle et sundt vidgrundlag for forvaltningen af overgangen til et europæisk videnbaseret samfund.

Forskningsprioriteter under overskriften "videnssamfund og social sammenhængskraft" er bl.a. forbedring af tilvejebringelse, formidling og udnyttelse af viden og dennes indvirkning på økonomisk og social udvikling, videnssamfundets muligheder for at indfri politiske mål (Lissabon-processen) om bæredygtig udvikling, social sammenhængskraft, livskvalitet mv. samt forskellige veje til videnssamfundet. Under overskriften "medborgerskab, demokrati og nye styreformer" prioriteres forskning vedrørende den europæiske integration og EU's udvidelse, fordeling af kompetence- og ansvarsområder og nye styreformer, spørgsmål i tilknytning til konfliktløsning og genopretning af fred og retsstatsforhold samt nye former for medborgerskab og kulturelle identiteter.

Specifikke aktiviteter, der dækker et bredere forskningsfelt

Indsatsen omfatter følgende tre områder: Støtte til politikker og foregribelse af videnskabelige og teknologiske behov, specifikke forskningsaktiviteter for små og mellemstore virksomheder samt specifikke internationale samarbejdsaktiviteter.

- *Støtte til politikker og foregribelse af videnskabelige og teknologiske behov.*

Formålet med den politikorienterede forskning er at støtte den videre udvikling af Unionens politikker. Der nævnes energi, transport, udviklingsbistand, forbrugerbeskyttelse, emner inden for land- og skovbrug, fiskeri, miljø mv.

Med forskning i nye og opdukkende videnskabelige teknologiske problemer og muligheder sigtes især til forskning, som ligger uden for eller går på tværs af de udvalgte forskningstemaer. Forskningen vil også reagere på vigtige, uventede udviklinger. Der er opstillet en række kriterier for udvælgelse af forskningsemnerne og for, hvorledes de gennemføres.

- *Horisontale forskningsaktiviteter med deltagelse af små og mellemstore virksomheder: Støtten skal omfatte forskning på vegne af virksomhedsgrupper i hele industrigrene eller blot forskning på vegne af flere virksomheder i emner af fælles interesse. Disse aktiviteter er ikke bundet til tematiske eller videnskabelige områder. Ud over disse tilskud til horisontale smv-aktiviteter er det målet, at mindst 15% (mod tidligere 10%) af budgettet under de syv udvalgte forskningstemaer vil blive afsat til smv'er.*

- *Særlige foranstaltninger til støtte for internationalt samarbejde:*

De specifikke internationale samarbejdsaktiviteter gennemføres til støtte for EU's udenrigs- og udviklingspolitik og finder navnlig sted som led i samarbejde med tredjelande i Middelhavsområdet, Rusland og andre SNG samt udviklingslandene. For hver af landegrupperne er nævnt en række forskningsemner, der har særlig betydning for de pågældende lande. Middelhavslandene: eksempelvis miljø, sundhed, vandressourcer samt beskyttelse af kulturarven. Rusland og SNG: eksempelvis stabilisering af F&U potentialet, miljø- og sundhedsbeskyttelse. Samarbejdet gennemføres hovedsageligt via INTAS-strukturen, som Fællesskabet og dets medlemsstater har oprettet i fællesskab. Udviklingslandene: sundheds- og folkesundhedsproblemer, fødevarerforsyningsikkerhed og en rationel udnyttelse af ressourcerne.

Styrkelse af grundlaget for det europæiske forskningsrum.

I denne anden gruppe af foranstaltninger under særprogrammet foreslås initiativer til styrkelse af koordineringen af forskningsaktiviteter i Europa, f.eks. via tilskud til samarbejde om åbning af nationale programmer, virkemidler, planer eller andre initiativer, eller til samarbejde i mellemstatslige fora, styrkelse af forbindelserne til aktiviteterne i European Science Foundation, Den Europæiske Rumorganisation m.v. Integrationen søges ligeledes styrket ved en yderligere koordinering med andre mellemstatslige samarbejder i Europa på forsknings- og innovationsområdet såsom COST, EUREKA, CERN, mv.

Foranstaltningerne omfatter tillige fremme af en sammenhængende udvikling af forsknings- og innovationspolitik i Europa, f.eks. ved støtte til benchmarking af politikker eller til analyser og undersøgelser på de videnskabelige, teknologiske og innovationspolitiske områder.

Andet særprogram for Strukturering af det europæiske forskningsrum

Særprogrammet har til formål at styrke en række tværgående aspekter, som udgør bærende elementer i det europæiske forskningsrum. De fire prioriterede hovedindsatsområder er forskning og innovation, menneskelige ressourcer og mobilitet, forskningsinfrastruktur samt videnskab og samfund.

Under overskriften forskning og innovation prioriteres oprettelse af og interaktion mellem netværk, bl.a. med en målsætning om at bedre kontakten mellem forskning og erhvervsliv; tværregionalt samarbejde, nye innovationsværktøjer og –fremgangsmåder, indførelse og konsolidering af informationstjenester, opgradering af økonomisk og teknologisk intelligens samt analyse og evaluering af innovation i Fællesskabets forskningsp er.

Under menneskelige ressourcer og mobilitet prioriteres værtsbaserede aktioner, herunder tilskud til Marie Curie-forskeruddannelsesnet, værststipendier til forskeruddannelse og videnoverførsel samt konferencer og kurser; individuelle aktioner, herunder Marie Curie-stipendier til 1-2 årige forskningsophold, rejsestipendier, modtagelsesstipendier (med henblik på at tiltrække forskere og kandidater fra tredjelande) og hjemvendelseslegater; fremme og anerkendelse af ekspertise, herunder Marie Curie-ekspertlegater med henblik på oprettelse eller udvidelse af forskerhold, ekspertstipendier med henblik på anerkendelse af særlig ekspertise og lærestole med henblik på at tiltrække forskere i verdensklasse til Europa.

Under overskriften forskningsinfrastruktur prioriteres initiativer med henblik på levering af væsentlige tjenester til forskere på europæisk plan, udvikling af kommunikationsnet, tværnational adgang til infrastrukturer, design-studier og udvikling i forbindelse med nye infrastrukturer.

Under overskriften videnskab og samfund prioriteres tiltag, der kan medvirke til en produktiv dialog mellem videnskaben, erhvervslivet, politiske beslutningstagere og samfundet i øvrigt. Støttede aktiviteter vil være f.eks. være netværk, benchmarking, udveksling af bedste praksis eller egentlige forskningsprojekter på en række emneområder i grænsefeltet mellem videnskab og samfund, f.eks. etik samt kvinder og videnskab.

Tredje særprogram for Det Fælles Forskningscenters aktiviteter (EF-rammeprogram)

Opgavebeskrivelsen for Det Fælles Forskningscenter (FFC) er ændret således, at centret overordnet skal fokusere på ydelsen af brugerorienteret videnskabelig og teknisk støtte til udformning, gennemførelse og overvågning af Fællesskabets politikker. Centret skal samtidig tilgodese synergi med øvrige forskningsprioriteringer i programmet.

I praksis skal FFC arbejde ud fra de mål og krav, som klart tilkendegives af navnlig Kommissionens tjenestegrene og identificeres gennem løbende kontakter med centrets brugere.

Forslaget til særprogram fokuserer FFC's aktiviteter på to kerneområder (fødevarer, kemikalier og sundhed; miljø og bæredygtig udvikling) og tre tværgående kompetenceområder (videnskabelig og teknologisk fremtidsforskning; referencematerialer og –målinger; offentlig sikkerhed og bekæmpelse af svig).

Euratom-særprogrammer

Euratom-rammeprogrammet 2002-2006 omfatter forskning, teknologisk udvikling, internationalt samarbejde, formidling og nyttiggørelse samt uddannelse på det nukleare område. De to Euratom-særprogrammer afspejler - ligesom for EF-rammeprogrammets vedkommende - en opdeling i henholdsvis

- aktiviteter i medlemslandene, dvs. indirekte støtte (fjerde særprogram)
- aktiviteter i Det Fælles Forskningscenter, dvs. direkte støtte (femte særprogram).

Fjerde særprogram 2002-2006 (Euratom) for Forskning og uddannelse på området kerneenergi.

Særprogrammet omfatter forskningstemaer inden for udnyttelse af fusions- og fissionsenergi, håndtering af radioaktivt affald, strålingsbeskyttelse og nuklear sikkerhed. Derudover indgår uddannelse ved eksisterende nukleare anlæg. Særprogrammet omfatter følgende:

- *Forskning i fusionsenergi*
, som planlægges videreført i internationalt samarbejde. Samarbejdet har til formål at designe den første eksperimentelle fusionsreaktor kaldet ITER (International Thermonuclear Experimental Reactor). Hovedopgaverne vil være forskning og udvikling inden for fusionsfysik og plasmateknik, undersøgelser af de samfundsmæssige aspekter, udnyttelse af JET-faciliteterne, forberedende undersøgelser af placering og muligheder i Europa, mv.
- *Håndtering af radioaktivt affald*
. Forskningsopgaverne vil bl.a. omfatte forskning i geologisk deponering samt metoder og principper for mindsket affaldsproduktion ved nuklear energiproduktion.
- *Strålingsbeskyttelse*
. Hovedmålet er at løse en række uafklarede spørgsmål om risikoen ved at blive udsat for stråling - såvel den naturligt forekommende stråling som den, der frembringes til medicinske formål og ved produktion af kerneenergi. Forskningsopgaverne vil bl.a. omfatte kvantificering ved langvarig udsættelse for lave doser, eksponering med medicinsk formål og naturlige strålingskilder, miljøbeskyttelse og radioøkologi, risikohåndtering mv.
- *Andre aktiviteter for nuklear teknologi og sikkerhed*
, som bl.a. omfatter vurdering af innovative koncepter og udvikling af bedre og sikrere processer på kerneenergiområdet, uddannelse med henblik på at tilvejebringe den nødvendige kompetence for fortsat sikker anvendelse af kerneenergi samt industriel og medicinsk strålingsanvendelse, forbedret sikkerhed i eksisterende nukleare anlæg i medlems- og kandidatlandene.

Femte særprogram 2002-2006 for Forskning og uddannelse, som gennemføres af Det Fælles Forskningscenter ved hjælp af direkte aktioner for Det Europæiske Atomenergifællesskab

Det Fælles Forskningscenters (FFC) aktiviteter på det nukleare område har til formål at støtte relaterede EU-politikker og de traktatforpligtelser, som Kommissionen har fået overdraget. De vigtigste forskningsområder for FFC er

- forvaltning af radioaktivt affald og sikkerhedskontrol af nukleart materiale
- sikkerhed i de forskellige typer af reaktorer, overvågning af strålingsniveauer og metrologi.

Kommissionens forslag til budget for de fem særprogrammer 2002-2006 (mio. EUR)

	Oprindelige forslag	Revideret forslag	
EF-særprogrammer i alt	16.270	16.270	
1 Integration og styrkelse af det europæiske forskningsrum	12.505	12.855	
1.1 Koncentration og integration af EF's forskningsindsats			1)
<u>Udvalgte forskningstemaer</u>	<u>10.425</u>	<u>11.205</u>	2)
Genomforskning og bioteknologi i sundhedens tjeneste	2.000	<u>2.200</u>	
- avanceret genomforskning og anvendelse heraf på sundhedsområdet		1.150	
- bekæmpelse af vigtige sygdomme		1.050	
Informationssamfundsteknologi	3.600	3.600	
Nanoteknologi og -videnskab, videnbaserede multifunktionelle materialer, mv.	1.300	1.300	3)

Luftfart og rumfart	1.000	1.075	
Fødevarekvalitet og -sikkerhed	600	685	
Bæredygtig udvikling, globale miljøændringer og økosystemer	1.700	<u>2.120</u>	
- bæredygtige energisystemer		810	
- bæredygtig overfladetransport		610	
- globale miljøændringer og økosystemer		700	
Borgere og styreformere i et videnbaseret samfund	225	225	
<u>Specifikke aktiviteter, der dækker et bredere forskningsfelt</u>	<u>1.630</u>	<u>1.320</u>	
Støtte til politikker og foregribelse af videnskabelige og teknologiske behov	880	570	
Horizontale forskningsaktiviteter med deltagelse af smv'er	450	450	
Særlige foranstaltninger til støtte for internationalt samarbejde	300	300	
1.2 Styrkelse af grundlaget for det europæiske forskningsrum	<u>450</u>	<u>330</u>	
Støtte til koordinering af aktiviteterne	400	280	
Støtte til en sammenhængende politikudvikling	50	50	
2 Strukturering af det europæiske forskningsrum	3.050	2.655	
Forskning og innovation	300	300	
Menneskelige ressourcer og mobilitet	1.800	1.630	
Forskningsinfrastruktur	900	665	4)
Videnskab og samfund	50	60	
3 Det Fælles Forskningscenters aktiviteter (EF)	715	760	
Fødevarer, kemikalier og sundhed	207	212	
Miljø og bæredygtig udvikling	286	286	
Tværgående aktiviteter	222	262	5)
Euratom-særprogrammer i alt	1.230	1.230	
4 Kerneenergi	900	940	
Kontrolleret termonuklear fusion	700	750	
Håndtering af radioaktivt affald	150	90	
Strålingsbeskyttelse	50	50	
Andre aktiviteter inden for nuklear teknologi og sikkerhed		50	
5 Det Fælles Forskningscenters aktiviteter (Euratom)	330	290	
Forvaltning af radioaktivt affald og sikkerhedskontrol med nukleart materiale	213	186	
Sikkerhed i forskellige typer af reaktorer, overvågning af strålingsniveauer mv.	102	89	
Nødvendigt personale til overvågning af afviklingen af forældede FFC-anlæg	15	15	
TOTAL (EF og Euratom)	17.500	17.500	

1. Herunder 600 mio. EUR til internationale samarbejdsaktiviteter samt alle beløb, der fastsættes som led i vedtagelser i henhold til traktatens artikel 169.
2. Formålet er at afsætte mindst 15% af de samlede finansieringsmidler til smv'er.
3. Herunder op til 100. mio. EUR til videreudvikling af Géant og GRID.
4. Herunder op til 200. mio. EUR til videreudvikling af Géant og GRID.
5. Heraf 40 mio. EUR til forskeruddannelse: Adgang til infrastruktur.

3. Europa-Parlamentets udtalelse

Europa-Parlamentet, som overordnet har en positiv holdning til særprogramforslagene, vedtog ved sin afstemning 12. juni 2002 knapt 170 ændringsforslag, heraf hovedparten vedrørende det første særprogram "Integration og styrkelse af det europæiske forskningsrum". Langt de fleste af ændringsforslagene omhandler så specifikke forslag til forskningsemner og er så detaljerede, at de ikke har kunnet indpasses i de foreliggende udkast til særprogramtekster.

Som led i kompromiset i forbindelse med vedtagelsen af selve rammeprogrammet blev det aftalt, at en række af de stillede ændringsforslag til rammeprogrammet i varierende omfang skulle indarbejdes i særprogrammerne. Dette er der i videst muligt omfang blevet taget hensyn til i de foreliggende udkast til særprogramtekster.

I løbet af sommeren har det dog vist sig, at Parlamentet mener, at formandskabets kompromisforslag vedr. bioetik i særprogrammerne strider med en aftale, der skulle være indgået i forbindelse med den fælles beslutningstagen om rammeprogrammet. En sådan aftale er ikke indgået, men skyldes formentlig nogle misforståelser, som i løbet af kort tid bør kunne bringes ud af verden, således at særprogrammerne som planlagt kan vedtages på Rådets (konkurrenceevne) den 30. september 2002.

4. Høring i Danmark

Forslaget har været i bred høring hos organisationer, forskningsinstitutioner mv. Der er indkommet svar fra følgende:

Aalborg Universitet sympatiserer med forslagens intentioner om større decentralisering, fleksibilitet og en minimering af bureaukratiet. Universitetet pointerer, at de nye instrumenter ikke må komme til at udelukke mindre projekter, hvilket især vil være et problem for visse forskningsmiljøer inden for humaniora og samfundsvidenskab. Universitetet ser i øvrigt gerne disse områder fremmet og nævner emner som kultur, identitet, integration, politik, etik, forholdet mellem samfund og videnskab samt bidrag til udviklingen af teknologier til informationssamfundet. Endelig anbefaler universitetet, at vindenergi, som er et dansk kerneområde inden for energipolitikken, indarbejdes i forskningstemaet om "Bæredygtig udvikling og globale ændringer".

Aarhus Universitet har ingen bemærkninger til forslaget ud over at beklage, at de humanistiske forskningsområder ikke har en mere fremtrædende plads i programmet.

Analyseinstitut for forskning finder det væsentligt, at det i særprogrammernes temaer "genomforskning og bioteknologi med relation til sundhed" og "fødevarerikkerhed og sundhedsrisici" præciseres, hvad der opfattes som "sundhed". Institutet udtrykker tilfredshed med udbygningen af temaet "borgere og styring i det europæiske videnssamfund" samt temaet "teknologi til informationssamfundet". Institutet ser gerne, at afsnittet "midler til viden" tildeles en mere central placering i omtalen af begge disse delprogrammer. Institutet anbefaler fortsat at udbygge samarbejdet om "statistik og teknologiske indikatorer" og anvendelse af benchmarking.

Akademikernes Centralorganisation (AC) finder programstrukturen uoverskuelig. AC frygter, at koncentrationen om de syv temaer kan få den konsekvens, at programmet udelukkende kommer til at fremme de virkelig store virksomheder, og at de små og mellemstore virksomheder (smv) bliver underleverandører. En massiv satsning på de syv temaer indebærer samtidig risiko for skævvridning af hele den europæiske forskningsindsats. I lyset heraf anbefales AC, at der i forbindelse med ekspertisenettene afsættes rigelige midler til mobilitetsfremme og den grundforskning, som er et uundværligt fundament for den strategiske og anvendte forskning. Tilsvarende anbefales det, at der i relation til de integrerede projekter gøres noget for at tilgodese smv'erne, og at der satses på udvikling af metoder til omsætning af viden.

AC finder det også vanskeligt at se, hvordan åbningen af nationale programmer skal kunne praktiseres. Danmarks relativt begrænsede forskningsressourcer vil komme under pres, og det påpeges, at Danmark må prioritere sine forskningsprogrammer langt højere end i dag, hvis forslaget skal realiseres. Forskelle i løn- og ansættelsesvilkår for videnskabeligt personale vil ligeledes være en barriere i forhold til den frie forskerbevegæ lighed, som er en forudsætning for åbning af nationale programmer.

Det foreslåede budget til tema syv "Borgere og styring i det europæiske videnssamfund" finder AC alt for lille i betragtning af temaets betydning for integrationen i Europa, herunder ikke mindst i forhold til de nye ansøgerlande. I det hele taget er AC af den opfattelse, at samfundsvidenskab og humaniora burde inddrages i et tættere samspil med de naturvidenskabeligt og teknisk orienterede områder, og at arbejdsmiljøområdet bør indgå. Endelig peger AC på, at der bør være fuld gennemsigtighed i forvaltningen af programmet.

Arbejdsmiljøinstituttet (AMI) kan principielt tilslutte sig intentionen om at styrke forskningens rolle for social og økonomisk udvikling. Det gælder særligt forslagene om at fokusere indsatsen på områder med stor europæisk merværdi og om at styrke

forskermobiliteten, netværkssamarbejdet mellem forskningsmiljøerne, den fælles anvendelse af forskningsinfrastrukturer samt en begyndende gensidig åbning af de nationale og regionale forskningsinitiativer.

Det er dog AMI's vurdering, at forslaget har en række afgørende svagheder: Programudkastet forholder sig ikke til aktuelle og potentielle udfordringer vedrørende arbejdslivet, selv om området placeres højt på den europæiske og danske politiske dagsorden. AMI finder desuden, at der anlægges et snævert og kortsigtet perspektiv i forhold til den teknologiske udviklings sociale og økonomiske betydning.

AMI peger på en bredere tolkning af arbejdsmiljøforskningen, således at problemer i stærk vækst som fysiologi/ergonomi og psykosociale faktorer som stress og udstødning tillægges mere vægt. Ligeledes peges på, at arbejdsmiljøforhold er en væsentlig konkurrenceparameter og at bæredygtighedsbegrebet ikke anvendes konsekvent i forhold til mennesker. AMI anbefaler derfor stærkt, at arbejdsmiljøberedtgighed indarbejdes i alle rammeprogrammets forskningstemaer, således at der også genereres viden om forebyggelige og dermed undgåelige negative konsekvenser af forskning og teknologisk udvikling.

I forslaget til særprogrammer savnes en indsats, der kan mindske forekomsten af f.eks. arbejdsmiljørelateret kræft, hjertekarsygdom og bevægeapparatnedslidning

Akademiet for de Tekniske Videnskaber (ATV) finder, at EU's forskningsprogrammer alene skal fremme forskning på højt internationalt niveau for at styrke europæisk kompetenceopbygning på områder af særlig betydning for Europa. Det bør endvidere sikres, at aktiviteterne fremmer forskningsbaseret innovation.

Alle midler skal uddeles på basis af åben og reel konkurrence baseret på uvildige bedømmelser. Det skal endvidere sikres, at krav om, at flere virksomheder skal arbejde tæt sammen, ikke fører til forskning af begrænset værdi, fordi virksomhederne af konkurrencemæssige årsager søger at begrænse åbenheden i samarbejdet.

ATV anbefaler, at forskeruddannelse og –forskermobilitet bør være et centralt element i rammeprogrammet, herunder at der bør arbejdes for, at der etableres en egentlig erhvervsforskeruddannelse på europæisk plan.

Det foreslås, at der på europæisk plan gennemføres en særlig forskningsindsats, der har til formål at sikre rent drikkevand og bevaring af drikkevandsressourcerne. Det er endvidere opfattelsen, at der udover industriel udvikling bør gennemføres forskning, der retter sig mod servicesektoren, ligesom der bør satses betydelige midler på mere grundlæggende forskning.

Danmarks Grundforskningsfond henviser generelt til sit svar vedr. Kommissionens forslag til rammeprogram. Fonden frygter, at medlemslandene på grund af uklarheder ikke får en tilstrækkelig indflydelse på den endelige udmøntning af programmet, og de nye instrumenter er for diffust beskrevet. Fonden frygter tillige en europæisk monopolisering af forskningstygden inden for visse områder, uden at det samlede europæiske forskningsmiljø og tilføjes den fornødne dynamik. Fonden ønsker også at pege på, at det vil være vanskeligt for forskningsmiljøerne med meget kort varsel at skulle omstille sig fra de tidligere rammeprogrammers projektsamarbejde til de nye virkemidler. Der bør sikres en overgangsperiode.

Fonden finder, at Danmark bør arbejde for at fremme koordineringen mellem de nationale forskningsaktiviteter. Fonden vil gøre sit yderste for, at man fra dansk side vil kunne støtte større europæiske, tværnationale forskningssatsninger, der skønnes at være på et kvalitativt højt niveau.

Danmarks Tekniske Universitet (DTU) kan tilslutte sig de af Kommissionen foreslåede forskningstemaer, men finder det uheldigt, hvis bevillingerne samles i meget store portioner. DTU kan se både sig selv og landet som helhed centralt placeret inden for enkelte større europæiske netværk, men frygter alligevel, at det vil blive tilfældigt, hvilke forskningsgrupper der deltager, og at selv meget kvalificerede grupper kan blive udelukket på grund af et forholdsvis lille forskningsvolumen. DTU er især betænkelig ved forslaget om en tættere tilknytning af de nationale forskningsbevillinger. En alt for tæt tilknytning er ikke ønskelig, da det vil vanskeliggøre en national prioritering. Endelig understreger DTU, at man finder det mindre sandsynligt, at udbyttet af investeringerne i Det Fælles Forskningscenter vil stå mål med omkostningerne.

Dansk Energi (tidligere Danske Energiselskabers Forening) finder, at prioriteringen helt fokuserer på forskningen og ikke på demonstration og teknologiudvikling. En stor og systematisk støtte til sidstnævnte er en klar forudsætning for en praktisk realisering af EU's politik. Dette er ikke mindst tilfældet på energiområdet, hvor Kommissionens grønbog "På vej mod en europæisk strategi for energiforsyningshed" illustrerer, at det er nødvendigt med en bred palet af virkemidler, herunder energibesparelsesinitiativer, udvikling af vedvarende energi og højeffektive anlæg baseret på fossile brændsler. Dansk Energi mener, at forslaget kan komme i strid med behovet for et bredt udvalg af virkemidler og peger mere specifikt på en række områder, som bør tilføjes henholdsvis opprioriteres, herunder udvikling af vedvarende energianlæg og deres indpasning i det overordnede elsystem.

Dansk Energi finder det forkert, at "energi" ikke optræder som et selvstændigt område i særprogrammerne og påpeger det uheldige i, at energiopgaver er nedprioriteret i forhold til tidligere rammeprogrammer. Dansk Energi finder, at det er i strid med Europa-Kommissionens egen høje prioritering af energiområdets udvikling, f.eks. i grønbogen om forsyningsikkerhed,

hvor der lægges vægt på, at der parallelt med udviklingen af nye elproduktionsformer sikres en videreudvikling af fossilt fyrede anlæg i retning af større effektivitet og mindre miljøbelastning. Det kan frygtes, at Europa blandt andet på dette område kommer til at sakke bagefter USA, hvor forskning, udvikling og demonstration på disse områder får en stadig offentlig støtte.

Dansk Industri (DI) anbefaler en højere grad af koordinering af nationale og europæiske programmer. Der er behov for at tydeliggøre de nationale regeringers ansvar for at støtte national forskning, og EU-midlerne skal anvendes på områder med en klar europæisk merværdi.

DI lægger vægt på at forbedre virksomhedernes muligheder for at deltage, og at virksomhedsdeltagelse skal belønnes ved evalueringen af projekter. Konkret foreslår DI at kræve 50 pct. virksomhedsdeltagelse inden for alle forskningstemaer. Af frygt for, at forslaget om store integrerede projekter vil gøre det vanskeligt for smv'erne at deltage i forskningssamarbejdet, foreslår DI tillige, at der skal være mindst 15 pct. smv-delta i alle temaer, og at 15 pct. af midlerne i hvert enkelt projekt anvendes til smv'er mv. DI anbefaler også, at projekter med deltagelse af kun to lande accepteres.

DI anbefaler netværk af ekspertisecentre, hvor udvælgelsen skal foregå på grundlag af en åben proces. Det foreslås også her at kræve mindst 50 pct. virksomhedsdeltagelse. Endelig skal alle netværk pålægges at gennemføre videnformidling efter en nærmere aftalt plan.

DI anbefaler at videreføre reglerne for samarbejdsprojekter fra femte rammeprogram, og at små og mindre projekter fortsat skal spille en væsentlig rolle.

Endelig anbefaler DI, at koncentrationen af aktiviteterne på temaerne fastholdes som foreslået, og at en uafhængig rådgivende komite får mulighed for at tage stilling til årlige arbejdsplaner.

Dansk Polarcenter opfordrer til at udnytte potentialet i "Det Arktiske Vindue" (under EU's Nordlige Dimension) og sikre bevågenheden i EU over for forskningspotentialet i de arktiske områder, navnlig Nordatlanten og Grønland. Et øget engagement i arktisk forskning kan medvirke til at sikre og fastholde en europæisk frontposition i klimaforskningen og samtidig fungere som del af virkeliggørelsen af økonomiske samarbejdsaftaler mellem EU og henholdsvis Canada og USA.

Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (KVL) beklager, at der ikke er et særligt landbrugs-/jordbrugsfagligt tema, og at området i stedet integreres i temaet "Fødevarerikkerhed og sundhedsrisici". Hvis ikke dette område bliver et selvstændigt tema, bør det i teksten til tema 1 gøres tydeligere, at man også har tænkt sig at gøre en indsats inden for veterinær- og jordbrugsforskningen. KVL beklager endvidere, at det skovbrugsfaglige område mangler fuldstændigt. KVL tager det for givet, at landbrug, fiskeri og skovbrug vil blive tilgodeset i rammeprogrammet.

KVL finder det problematisk, at plantebiologi er lagt ind under de sundheds- og miljømæssige emner. Det vil indebære en kraftig indsnævring i de videnskabelige emner, der kan behandles, og vil derved mindske konkurrencen, så det ikke er de bedste projekter og forskergrupper, der bliver støttet.

Det europæiske forskningsrum styrkes bedst, hvis de nationale prioriteringer og EU's prioriteringer trækker i samme retning, og KVL ser derfor positivt på en styrket koordinering af forskningsaktiviteterne i Europa.

Nye initiativer tilgodeses mest hensigtsmæssigt, hvis også mindre netværk/projekter kan komme i betragtning. Det er derfor nødvendigt, at der stadig er mulighed for mindre bevillinger, så også små og/eller nye forskningsgrupper har mulighed for at komme i gang.

KVL finder vedrørende de nye instrumenter, at ledelsen af store ekspertisenetværk vil overstige den administrative støtte, der er til rådighed for individuelle forskere ved de fleste universiteter og sektorforskningsinstitutioner.

Endvidere forekommer det afsatte beløb til det 8. tema om foregribelse af EU's videnskabelige og teknologiske behov meget stort i betragtning af, at styringen af virkemidlet er uklar.

KVL efterlyser emner uden for fødevarerområdet under punkt 1.1.6 om bæredygtig udvikling og global forandring i særprogrammet om Strukturering af Det Europæiske Forskningsrum. Begrundelsen er, at nye biologiske materialer og produkter baseret på fornybare råstoffer er vigtige for at give den tredje verden en højere levestandard og imødegå befolkningstilvæksten.

KVL bemærker, at hunde, katte og andre mindre husdyr samt heste ikke indgår i de forskellige temaer. Herved udelukkes en vigtig del af den europæiske veterinære og kliniske forskning.

I relation til ulandsområdet finder KVL generelt, at området ikke synes at blive prioriteret så højt som på nationalt plan. KVL ønsker endvidere præciseret:

- at tredje lande, der tænkes omfattet af netværk, konsortier og programmer, omfatter Øst- og Centraleuropa, inkl. ansøgerlande samt de traditionelle ulande, herunder de 77 AVS-lande (lande i Afrika, Asien, Caribien og Stillehavsområdet)
- at det er nødvendigt med en fortsat kapacitetsopbygning på universiteter og forskningscentre i ulandene, sådan som den med held er sat i værk under de tidligere rammeprogrammer
- at det er uklart, hvorledes udviklingslandenes behov vedr. sundheds- og folkesundhedsproblemer, fødevarerikkerhed og en rationel udnyttelse af ressourcerne, som er nævnt i det 8 tema, kan tilgodeses under de syv prioriteter.

Elkraft System anfører, at udviklingen af miljøvenlig elproduktionsteknologi spiller en vigtig rolle for de globale miljø- og klimaændringer. Selv om der er en klar sammenhæng mellem energiforbrugende aktiviteter (miljø- og klimaændringer), finder man, at energiområdet bør indgå som et selvstændigt indsatsområde og ikke alene placeres under overskriften "Bæredygtig udvikling og globale ændringer". Elkraft System peger på behovet for forskning, teknologiudvikling og demonstration på en række specifikke områder som f.eks. vindkraft, biomasse og affald.

Elkraft System præciserer, at der fortsat vil være behov for en udviklings- og demonstrationsindsats på vindområdet for bl.a. at understøtte den planlagte og forventede havmølleudbygning. Der er desuden behov for at se omfanget og indholdet af forsknings- og udviklingsindsatsen på biomasseområdet i sammenhæng med rammerne for udbygningen af dette område. Under indsatsområdet kraftvarme og anvendelse af naturgas vil Elkraft System prioritere udvikling af værktøjer til optimering af samspil mellem el- og varmeproduktion under markedsvilkår, udvikling af de naturgasbaserede teknologiers effektivitet samt miljø- og reguleringssegenskaber. Også brændselsceller, bl.a. i sammenhæng med brintløsninger bør prioriteres. Endelig er der behov for at sikre systemindpasning af elektricitet fra vedvarende energi- og kraftvarmeanlæg på både kort og langt sigt. Konkret er der brug for systemer og teknologier, der kan forbedre de enkelte anlægs reguleringssegenskaber og balancen mellem forbrug og produktion.

FLS miljø hilser ønsket om at koncentrere EU-forskningen om områder med markedsrelevans og en klar europæisk dimension velkomment. FLS miljø fremhæver følgende vigtige elementer:

- kontinuitet i forskningen ved en glidende overgang fra 5. til 6. rammeprogram
- konsistens imellem forskningsprioriteter og andre europæiske politikker
- en forbedret konkurrenceevne for danske og andre europæiske selskaber på verdensmarkedet.

FLS Miljø finder det uheldigt, at energi er faldet ud som selvstændigt område og understreger behovet for penge til demonstrationsfaserne 3 og 4, når fase 2 i 5. rammeprogram slutter i 2005.

Forskningscenter Risø støtter, at der gøres en særlig indsats for at fremme forskermobiliteten og samarbejdet om fælles udnyttelse og udbygning af forskningsinfrastrukturen. Risø finder det uhensigtsmæssigt, at temaet om genomforskning og bioteknologi fortsat er begrænset til sundhedssektoren. Hvis Europa ikke præsterer en meget aktiv forskningsindsats inden for plantebiologi i de kommende 5-10 år, vil lande som USA nærmest monopol på planteforædlingen. Temaet om genomforskning og bioteknologi foreslås formuleret, så det bliver klart, at forskningen skal udføres i samfundets og ikke blot i sundhedens tjeneste. Risø anbefaler, at også etiske aspekter, herunder risikovurdering, kommer til at indgå i en langsigtet tværfaglig forskning på dette område.

Da vindenergi er et særligt dansk prioriteret område, finder Risø, at temaet bør behandles særskilt og præciseres. Det bør ligeledes præciseres, hvordan henholdsvis miljø-, energi- og transportdelen planlægges gennemført inden for temaet "Bæredygtig udvikling og globale ændringer".

Forskningsforums og de seks forskningsråds hørings svar kan opsummeres således:

1. Temaet "Genomforskning og bioteknologi med relation til sundhed" bør også omfatte: Forskning i såvel dyrs, planter og mikroorganismers genomer som i det menneskelige genom, forskning i de sociale, kulturelle og etiske konsekvenser af kortlægningen af det menneskelige genom, forskning i de senere faser i lægemiddeludviklingen, udviklingen af nye modeller og metoder til beskrivelsen af de fundamentale biokomplekse processer og regulatoriske netværk.

Forskning i allergi- og immunsygdomme og diabetes bør desuden

nævnes direkte i afsnittet "Anvendelse i lægefaget og folkesund-

hed".

2. Temaet "Teknologi til informationssamfundet" bør udvides til at omfatte projekter, der muliggør udviklingen af grænseflader, som mennesker bedre tåler at anvende i lang tid samt omfatte pædagogisk og psykologisk forskning i læreprocesser, livslang læring og virtuel indlæring.
 3. Under temaet "Nanoteknologi, intelligente materialer og nye produktionsprocesser" bør det eksplicit fremgå, at områderne nanokatalysatorer og fotoniske bandgaps materialer er inkluderet som fokusområder.
 4. Temaet "Fødevareresikkerhed og sundhedsrisici" bør i højere grad inddrage samspillet mellem fødevarer og sundhed, herunder de sundhedsfremmende aspekter af gode fødevarer og samspil med fysisk aktivitet. Endvidere skal der kunne ydes støtte til forskning i fødevarers betydning for livskvalitet, herunder sociale og kulturelle aspekter omkring produktion, tilberedning og indtagelse af fødevarer samt fortsat udvikling af fødeva refremstillingen i retning af høj kvalitetsprodukter, der lever op til forbrugernes kvalitetskrav.
 5. Det bør sikres, at vindenergi nævnes eksplicit under temaforlaget "Bæredygtig udvikling og globale forandringer".
 6. Temaforlaget "Borgere og styring i det europæiske vidensamfund" bør i overensstemmelse med konklusionerne fra Lissabon-topmødet marts 2000 udvides til også at omfatte forskning i europæiske velfærdsstatsmodeller, og demokratiaspektet bør betones mere i "Borgere, demokrati og nye styreformer". Temaet bør desuden omfatte forskning i integrationsprocesser, udviklingen af transnationale identiteter og migration.
 7. Begrundelsen for den samfundsvidenskabelige forskning er utilstrækkelig og bør udbygges med en sætning om den selvstændige værdi af demokrati og demokratisk styring og deltagelse.
 8. Samfundsvidenskabelig og humanistisk forskning er en forudsætning for forståelsen af årsagerne til de teknologiske og naturvidenskabelige problemstillinger, og for muligheden for at vurdere konsekvenserne af teknologiske og naturvidenskabelige nyskabelser. Derfor bør samfundsvidenskabelig og humanistisk forskning inddrages eksplicit i temaerne "Genforskning og bioteknologi med relation til sundhed", "Teknologi til informationssamfundet", "Fødevareresikkerhed og sundhedsrisici" og "Bæredygtig udvikling og globale forandringer".
 9. Miljøforskning, herunder samspillet mellem jordbrug (land- og skovbrug) og natur og miljø i et bæredygtigt perspektiv, bør spille en større rolle i de syv foreslåede temaer.
 10. Der bør etableres en gennemsigtig procedure for anvendelsen af ressourcerne i virkemidlet "Foregribelse af EU's behov inden for videnskab og teknologi".
 11. Virkemidlerne "ekspertisenetværk" og "integrerede projekter" bør gøres mere fleksible, således at de i højere grad tager højde for discipliners og områders forskellighed. Såvel store som små konsortier af forskergrupper og virksomheder bør kunne opnå støtte.
 12. Der bør snarest fastlægges klare kriterier og procedurer for indkaldelse af ansøgninger og udvælgelse i forbindelse med etablering af netværk og integrerede projekter. Endvidere bør der sættes ind på at finde en mere forsvarlig procedure for udvælgelse af evaluatore.
 13. De foreslåede aktiviteter under særprogrammet for "Integrering og styrkelse af Det Europæiske Forskningsrum" støttes varmt. Der er behov for at støtte mobilitet på alle tidspunkter i en videnskabelig karriere. EU må arbejde for at fjerne de forhindringer, der er for mobilitet mellem medlemslandene.
1. Under aktioner ved Det Fælles Forskningscenter på det ikke-nukleare område bør det tydeliggøres, at medlemslandene har mulighed for at deltage i forskningsaktiviteterne på indsatsområderne Teknologisk fremsyn og Naturlige og industrielle risici, og at disse emner også bør kunne støttes under de øvrige særprogrammer.
1. Endelig stillingtagen til fremtidige muligheder for anvendelsen af artikel 169 må afhænge af resultaterne af pilotforsøg.

Handelshøjskolen i København har betænkeligheder ved de foreslåede virkemidler, og betænkelighederne forstærkes af forslaget til særprogrammer.

Handelshøjskolen bemærker til temaet om informationssamfundsteknologi:

- At det er positivt, at smv'erne fremhæves eksplicit i programmet, om end det stadig er uklart, hvordan de skal inddrages.
- At det er betænkeligt, at e-learning bliver gjort synonymt med personlig adgang til og formidling af uddannelse, idet nyere pædagogiske teorier inden for e-learning fokuserer på det sociale og samarbejdsrelaterede i læreprocesser.
- At der næsten udelukkende lægges vægt på teknologidrevne forskningsfelter. Dermed udelukkes forskning, der bygger på erkendelsen af, at samfunds-, organisations- og teknologiudvikling er hinandens forudsætninger.

Handelshøjskolen bifalder smv'ernes rolle og plads i særprogrammerne samt de særlige aktioner for smv'erne. Men det er fortsat vanskeligt at se, hvorledes smv'erne og den forskning, der retter sig mod disse, skal inddrages – herunder hvordan forslaget om, at 15% af budgetmidlerne til integreret forskning skal fordeles til smv'erne.

Institutrådet for De Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter kan tilslutte sig de overordnede mål for rammeprogrammet, men finder, at der er behov for præcisering og forbedringer på flere punkter, hvis et bredt dansk engagement skal fastholdes.

Institutrådet gør opmærksom på, at det europæiske forskningsrum reelt fører til en mere overordnet styring på bekostning af nationale programmer, idet beslutninger vil blive truffet længere væk end i dag. Man ser med bekymring på, at der er tendenser til, at støttegraden til projekter er faldende, og at de teknologiske institutter oplever forringede støttemuligheder ved deltagelse i EU-projekter.

Der lægges vægt på, at smv'erne tilgodeses bedre, end det fremgår af forslaget. Den højere prioritering af samfundsforskning indebærer efter Institutrådets opfattelse, at det bliver vanskeligere specielt for smv'er at se deres egeninteresse i projektdeltagelse. Endvidere peges på behovet for en kraftig revision af CRAFT-konceptet. Der er et stort behov for at effektivisere de administrative procedurer og at forkorte behandlingstiden.

Endelig anbefaler Institutrådet, at vi fra dansk side ud over vindenergi også lægger vægt på forskning i andre vedvarende energikilder.

Institutrådet tilføjer i sit seneste svar, at værktøjet "fælles forskning" i særlig grad egner sig til lande med en erhvervsstruktur som den danske. En forudsætning for, at dette værktøj kan blive en succes er, at det kombinerer en udstrakt grad af fleksibilitet med håndfaste succeskriterier, således at parterne kan overskue, hvad de påtager sig. Endvidere bør der udvises fleksibilitet med hensyn til projekternes varighed.

Institutrådet advarer generelt mod en favorisering af store forskningskonsortier. Rådet frygter, at det vil begrænse GTS-institutternes reelle muligheder for at påtage sig en ledende rolle i samarbejdet. Store konsortiedannelser med deraf følgende mere ufleksible projektindhold vil hæmme deltagelsen af viden-tunge smv'er. Institutrådet anbefaler derfor, at mindre konsortiedannelser fortsat tilgodeses. Det kan eventuelt ske ved reelt, men ikke juridisk at lade "k lynger" af mindre, beslægtede forskningsprojekter udgøre en helhed.

Københavns Universitet påpeger, at forslaget til rammeprogrammet er mere konkret, når det drejer sig om teknologisk/industrielle forskningsområder og mindre konkret, når det gælder de humanistiske områder og dermed ikke tager højde for den merværdi, som et humanistisk europæisk samarbejde kan give. Universitetet påpeger, at samme skævhed gør sig gældende i budgetfordelingen. Endvidere finder universitetet, at forslaget er meget teknologiorienteret, mindre metodeorienteret og meget lidt orienteret mod grundforskningen. Universitetet foreslår derfor dels, at der inden for allerede definerede temaer afsættes beløb til ren grundvidenskabelig forskning, dels at de grundforskningsprægede aktiviteter fremhæves i beskrivelsen af ekspertisenetværkene. Universitetet foreslår eventuelt at omfordele en del af midlerne til aktionen "Foregribelse af behov inden for videnskab og teknologi" til grundvidenskabelig forskning.

Universitetet finder ikke, at centralisering af forskningsaktiviteter og fokuseringen på storskala forskning nødvendigvis er et gode. Universitetet frygter tillige, at store integrerede projekter vil medføre større administrative byrder.

Universitetet er betænkelig ved den vægt, som tillægges temaet om "Foregribelse af behov inden for videnskab og teknologi".

Universitetet finder en stærkere placering af den humanistiske og samfundsvideenskabelige forskning i rammeprogrammet ønskværdig. Universitetet beklager samtidig, at forslaget om at styrke de europæiske forsknings samarbejde inden for velfærd og udfordringerne for de europæiske velfærdsstater fortsat mangler i rammeprogrammet.

Universitetet anbefaler i forbindelse med INTAS-programmet at bevilge en større del af midlerne til EU-partnere frem for til NIS-partnere. I forbindelse med COST finder universitetet, at der bør være en større autonomi for "management committees" og de videnskabelige sekretærer i Bruxelles. Samtidig bør bestyrelser fra COST-landene have indsigt.

Universitetet er betænkelig ved at anvende artikel 169 i forbindelse med rammeprogrammet.

Vedrørende de syv forskningstemaer beklager Københavns Universitet, at plantebio(tekno)logi ikke indgår i forslaget. Universitetet foreslår følgelig, at tilføje "Model Species for post-genomic research" som en særlig aktion under temaet "Fundamental knowledge and basic tools for functional genomics".

Universitetet foreslår i forbindelse med "e-Work systems" og "e-Learning" at nævne digitale samlinger og virtuelle museer.

Universitetet foreslår også at udvide temaet om fødevarer sikkerhed og sundhedsrisici, så der ikke kun fokuseres på risikovurdering.

Universitetet beklager, at temaet om bæredygtig udvikling og globale miljø- og klimaændringer er koncentreret om tekniske emner og undlader de biologiske systemer, der er en væsentlig forudsætning for en bæredygtig udvikling.

Landbrugsraadet beklager, at programmerne til integration og styrkelse af det europæiske forskningsrum ikke afspejler den betydning og de forskningsmæssige behov, som jordbrugs- og fødevarerområdet har. Regeringen bør arbejde for, at bidraget til temaet "Fødevarer sikkerhed og sundhedsrisici" hæves til minimum 1 mia. euro. En forskningsindsats inden for fødevarer sikkerhed og sundhedsrisici kræver en helhedstænkning, som dækker fødevarer kvalitet og -sikkerhed og hele spektret fra jord til bord. Temaet bør ifølge Landbrugsrådet lægge mere vægt på fødevarer sikkerhed i forarbejdningssektoren. Der er behov for forsknings- og udviklingsaktiviteter om hygiejnisk design af produktionsanlæg, logistik, emballage og skånsomme forarbejdnings- og konserveringsteknologier.

Prioriteringerne under temaet "Genomforskning og bioteknologi med relation til sundhed" bør tilgodese de humanmedicinske mål i den brede anvendelse af bioteknologien inden for jordbrug og fødevarerproduktion.

Landbrugsraadet kan ikke på nuværende tidspunkt give sin fulde støtte til Kommissionens forslag til nye instrumenter. Ved at halvere budgettet til hele området "foregribelse af EU's videnskabelige og teknologiske behov" vil der kunne frigøres midler til at styrke budgettet for nogle af de syv fastlagte temaer.

Landbrugsraadet tilslutter sig målet om en bedre koordinering mellem rammeprogrammerne, COST og EUREKA. Raadet foreslår, at ministeriet tager initiativ til et tæt samarbejde med erhvervslivet med henblik på forberedelsen af Danmarks formandskab for disse programmer samtidig med EU-formandskabet i 2002.

Landsorganisationen i Danmark (LO) støtter initiativet og intentionerne i det bredere netværkssamarbejde mellem nationale og EU-relaterede forskningsaktiviteter. LO lægger vægt på, at man fra dansk side betoner udviklingen af menneskelige ressourcer og mobilitet. LO kan tilslutte sig den tematiske opbygning af programmet, men foreslår afsnit 3.5 om menneskelige ressourcer og videnkompetencer fremhævet i det samlede oplæg.

LO ønsker mere opmærksomhed rettet mod centerets ressourceanvendelse. LO efterlyser fokus på bløde tværgående områder som innovation, læring og arbejdsorganisering fremfor traditionelle enkeltteknologier som luftfart og biler. LO bifalder de foreslåede initiativer om koordinering af forskningsaktiviteterne, støtte til projektforberejdelse og et informationssystem om hidtidig forskning. LO finder, at grundforskningen bør støttes såvel nationalt som på EU-plan, men opfordrer til, at der iværksættes initiativer til sikring af en højere kommerciel udnyttelse af grundforskningsresultaterne. Det er for LO afgørende, at der udvikles implementerings- og forskningsformidlingsstrategier.

Tech-wise A/S finder det uheldigt, at energi er faldet ud som selvstændigt område. I lyset af grønbogen om forsyningssikkerhed er det vigtigt, at der er penge til større demonstrationsanlæg såvel for vedvarende energi som videreudvikling af fossilt fyrede anlæg. Tech-wise A/S understreger behovet for, at der er penge til demonstrationsfaserne 3 og 4, når fase 2, der kører under 5. rammeprogram, afsluttes i 2005.

5. Statsfinansielle og lovgivningsmæssige konsekvenser

Forslaget vil ikke i sig selv have statsfinansielle eller lovgivningsmæssige konsekvenser for Danmark. I Kommissionens meddelelse er der ikke direkte forudset ny lovgivning på Fællesskabsplan.

6. Nærhed og proportionalitet

Kommissionen kommer i sit forslag kun indirekte ind på spørgsmålet.

Det anføres i forslaget, at særprogrammerne for at kunne spille en mere strukturerende rolle og støtte realiseringen af det europæiske forskningsrum, må knyttes tættere til de nationale tiltag og de mellemstatslige europæiske samarbejdsinitiativer. De økonomiske midler fra EU skal i højere grad kombineres med midler fra andre offentlige og private kilder, f.eks. gennem aftaler om gensidig åbning af forskningsprogrammer eller ved direkte koordination af forsknings- og udviklingspolitik, der giver sig udslag i bevillinger.

Det er vurderingen, at særprogrammerne både indholds- og størrelsesmæssigt er passende affattet i forhold til de forskningsmæssige og teknologiske udfordringer, som adresseres i forslaget.

Med hensyn til nærhed er det vurderingen, at der på de påtænkte indsatsområder generelt er tale om problemstillinger med en ægte europæisk - eller endnu videre - rækkevidde, og at dette berettiger til en fælles indsats. Danmark har i øvrigt traditionelt bakket op om bestræbelser til yderligere internationalisering af forskningen.

7. Forelæggelse i Folketingets Europaudvalg

Folketingets Europaudvalg har modtaget grundnotat af 10. juli 2001 om forslag til Rådets beslutninger særprogrammer, jf. KOM(2001) 279 endelig udgave. Europaudvalget har endelig modtaget samlenotat af 27. februar 2002 i forbindelse med møde i Rådet (forskning) den 11. marts 2002, jfr. KOM(2002) 43 endelig udgave. Sagen blev forelagt Europaudvalget til orientering den 8. marts 2002.